

تاریخ علم

تاریخ علم در اسلام و ایران به روایت دکتر علی اکبر ولایتی (مروزی بر گذشته - بخش ۷)

محفل علمی حنین بن اسحاق

روزنامه «فرهیختگان»، پیش از این، در ستونی تحت عنوان «تاریخ علم در اسلاموایران» به تبیین مباحث علمی ودقیق تاریخ این محبث مهم ومطرح در مجامع علمی روز می پرداخت. بن مایه این رشته مقالات، اساسا مباحثی بود که دکتر علی اکبر ولایتی در برنامه تلویزیونی «ایران» از شبکه دوم سیما بیان کرده و سپس، بنا به درخواست های متعدد استابتد، پژوهشگران و دانشجویان، جهت تبیین دقیق تر مباحث وارائه مستندات این مطالب، برای چاپ در روزنامه، تنظیم کرده بودند. روزنامه «فرهیختگان» در پاسخ به درخواست های مکرر خوانندگان، مطابق گذشته به چاپ این مجموعه ادامه خواهد داد. البته به جهت اتصال و پیوستگی مباحث، پیش از شروع مباحث جدید، نگاه مروزی خواهیم داشت به مباحث گذشته که در همین ستون منتشر خواهد شد.

۱۱۱

حنین بن اسحاق دانشمند بزرگ ونامی عهدنهیض ترجمه فرزند دانشمندی به نام اسحاق (۲۱۵-۲۹۸ ق) داشت. این خلف شایسته حنین بن اسحاق راه پر صعوبت پدر را ادامه داد. وی باترجمه بسیاری از کتابهای یونانی و سریانی به عربی، به ویژه کتاب های فلسفی حکمای یونان، از نام آوران عصرش شد. اسحاق بن حنین مترجم برجسته آثار طبی از یونانی به سریانی در قرن سوم هجری ومعاصر المکتفی بالله، هفدهمین خلیفه عباسی بود. حنین اصالتا از مردم حیره بود، اما همسری سریانی برگزیده او همین نظر، فرزند او، اسحاق، به سبب آشنایی با زبان مادر، سریانی، بر دیگر مترجمان یونانی به سریانی برتری داشته است. اونیز همچون پدر، مسیحی نسطوری بود، اما به سبب نشست وبرخاست با گروهی از دانشمندان که پیرامون حسن بن موسی نوینختی (حدود ۳۱۰ ق)، متکلم شهیر شیعه، گرد آمده بودند، بنا به قول شهروزی^۱، به اسلام وشاید تشیع گروید. اسحاق با نهضت ترجمه در بغداد ارتباط مستمر داشت و در کنار پدرش، که در راس بیت الحکمه بود و عمه و اده اش، حُبَیث بن اَعْمَم (۲۶۰ ق) در انتقال دانش های یونانی به جهان اسلام نقش برجسته ای ایفا کرد. از ترجمه های وی، کتاب های بسیاری برجای مانده است. رازی در الحاقی^۲ از کتاب التریاق اسحاق بن حنین نقل قول هایی آورده است. ابوعقوب بن اسحاق کندی، ملقب به فیلسوف عرب، از مشهورترین دانشمندان و سرآمدان عصر عباسی است که بیشتر دوران حیاتش در دوره نهضت ترجمه گذشت. مهارت او در پزشکی، شیمی، فلسفه، تاریخ وجغرافیا به همراه تسلط بر تئوسوف حکمت یونانی، فارسی و هندی بر کسی پوشیده نیست. همین مهارت و تسلط بر علوم مختلف موجب شد مدت ها ریاست دارالترجمه دربار مامون به او سپرده شود. عاقله و اهتمام بسیار کندی به فلسفه، او را به سمت راهاندازی نخستین مرکز تعلیم فلسفه رهنمون ساخت. به برکت وجود این مدرسه، وی توانست شاگردان بزرگی را تربیت کند. حُبَیث بن حسن اَعْمَم، از شاگردان، تربیت یافتگان و همکاران حنین بن اسحاق و به روایتی، خواهرزاده او بود. وی پزشکی حاذق ومترجمی دقیق بود. دقت نظر، ویژگی هاوشایستگی های فردی وتبحر در امر نقل وترجمه موجب شد نزد حنین، استاد ومرادش، جایگاهی والا داشته باشد. وی، با ممارست کتاب های طبی، به ویژه متن های یونانی بقراط و کتاب های گیاهشناسی دیوسقوردوس را ترجمه کرد و کتاب های بسیاری را در علم طب و داروسازی نوشت. در این عهد، اشخاصی هم مستقلا وبدون پهرهمندی از کمک دولتی در کار ترجمه فعالیت داشتند؛ از جمله این افراد احمد، محمد و حسن فرزندان موسی بن شاکر معروف به بنوموسی بودند. موسی بن شاکر منجم دربار عباسی بود که پس از مرگش، فرزندان وی، برای تحصیل به بیت الحکمه رفتند و همچون پدر، نامدار شدند و هر یک از آن سه برادر در رشته ای تخصص یافتند؛ محمد بن شاکر در هندسه، نجوم، ریاضی وطبیعی؛

احمد بن شاکر در مکانیک(حیل)؛

حسن بن شاکر در هندسه.

این سه برادر بعدا هم اول بسیاری اراصرف ترجمه علوم غیرعرب کردند. از اقدامات آنها در این زمینه، فرستادن حنین بن اسحاق به روم برای جمع آوری کتب مفید و گماشتن مترجمان زبردست مانند حنین، حبیش وثابت بن قره به کار ترجمه آن کتاب ها بود. بنوموسی استنباط های دیدی در زمینه هیات، مکانیک وهندسه داشتند. آنان آثار بسیاری در این زمینه ها تالیف کردند که بعدا ه طلی نهضت ترجمه در اروپا، از عربی به لاتین ترجمه شدند؛ از جمله می توان به تالیف رساله ای در علم مکانیک به سال ۲۲۶ ق، در دوره متوکل، اشاره کرد. این اثر، در عهد اسلام، اولین رساله در این زمینه به شمار می رود.

^[1] شهروزی، محمود بن محمود (۱۳۶۵)، نزهة الأرواح وروضة الأفراح: تاریخ الحکما، ترجمه مصطفی علوی تبریزی، به کوشش محمّدقلی دانش پژوه و محمدسرور مولائی، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، ج ۲، ص ۲۴.

^[2] رازی، محمد بن زکریا (۱۹۵۵). الحاوی فی الطب، حیدرآباد دکن، دایرة المعارف عثمانیه، ج یک، ص ۳۸.

نیمکت خبر

جزئیات طرح ازدواج دانشجویی در شرایط کرونایی به زودی اعلام می شود

رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها در راستای تسهیل ازدواج دانشجویی با توجه به شرایط موجود از طرح ازدواج دانشجویی در شرایط کرونایی خبر داد. مصطفی رستمی در گفت‌وگو با مهر اظهار داشت: «امسال با توجه به شیوع ویروس کرونا و محدودیت در سفرها، نمی‌توان کارگاه‌های آموزشی ویژه زوج‌های دانشجوی را در مشهد مقدس برگزار کرد، برای همین به دنبال یک طرح جایگزین هستیم تا هم جریان عمومی و ترویجی بحث ازدواج دانشجویی رخ دهد و هم حمایت لازم صورت گیرد.» وی با بیان اینکه به‌زودی جزئیات طرح ازدواج دانشجویی در شرایط کرونایی اعلام می‌شود، افزود: «در این طرح جشن‌های نمادین، کارگاه‌های آموزشی، مسابقات مجازی و موارد دیگر پیش‌بینی شده است که به‌زودی اعلام می‌شود.»
رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها یادآور شد: «در کنار این طرح قرار است چند اتفاق دیگری نیز در فضای ازدواج دانشجویی رخ دهد که می‌توان به طرح هم‌رسان، ترویج ازدواج آسان و تشکیل ستاد ملی ازدواج اشاره کرد.»

دانشگاه

۶ دوره برگزاری مسابقه فن آورد زیر ذره بین «فرهیختگان»

رهاورد فن آورد: اتصال دانش به صنعت

نیاز روزافزون بخش های مختلف صنعت و خدمات کشور به افراد متخصص برای حل مسائل مربوطبه آنان، یکی از نیازهای اصلی وپیشران روزنامهنگار

توسعه اقتصادی یک کشور است. کشوری که برای پیشرفت وموفقیت خود از توانایی و توانمندی جوانان ونخبگان خود استفاده نکند، بی تردید به آنچه برای آن تلاش می کند دست پیدا نخواهد کرد. در واقع توسعه وآبادانی یک کشور در گرو استفاده بهینه از منابع ونیروی انسانی متفکر، خلاق وایده پرداز است؛ نیرویی که با درک درست از چالش هاو مشکلات جامعه ای که در آن زندگی می کند، بتواند راه حل های درست، کارآمد وبهینه ارائه دهد. اما برای رسیدن به این هدف پیش از هر چیز باید بستری فراهم باشد تا نیازهای کشور به نخبگان و صاحبان ایده معرفی و سپس طرح ها وراهکارهای مناسب از سوی نخبگان و ایده پردازان وفناوران برای رفع نیاز کشور ارائه شود.

مسابقه ملی فن آوردیکی از همان بسترهایی است که از سال۹۳ توسط جمعی از نخبگان دانشگاه صنعتی شریف ایجاد شد هر ساله و در قالب این مسابقه استعداد های خلاق، ایده های نوو صاحبان فناوری های کاربردی شناسایی شوند. در واقع فن آورد مجموعه رقابت هایی است که مهارت های افراد متخصص، مستعد ونخبه را که برای حل مسائل سازمان ها مورد نیاز است، به صورت عملیاتی محک می زند. افراد و تیم های گوناگون روی یک چالش مشترک کار می کنند تا بهترین آنها مشخص ورتبه بندی شوند. فن آورد در این مسیر تا کنون توانسته است مهارت های بیش از ۲۰ هزار نفر را به چالش بکشد. این مسابقه در سال ۱۳۹۶ و پس از تایید رتبه بندی آن توسط دانشگاه صنعتی شریف به عنوان یکی از خدمات کلیدی معاونت علمی وفناوری ریاست جمهوری به شرکت های دانش بنیان معرفی شد. سپس در سال۱۳۹۷ به تصویب هیات امنای بنیاد ملی نخبگان رسید تا برگزیدگان آن همچون برگزیدگان رویدادهای ملی نظیر خوارزمی، شیخ بهایی، فارابی ووزاری مورد تقدیر بنیاد قرار گرفته و از امتیاز آن بهره مند شوند.

۱۱۱

۶ فن آورد از گذشته تا امروز

مجموعه مسابقات فن آورد از سال ۱۳۹۳ با طراحی اولین دوره مسابقات ملی مهارت سنجی در حوزه فناوری اطلاعات آغاز به کار کرد. این مسابقه در دانشگاه صنعتی شریف برگزار شد و بیش از ۴۰۰ نفر از سراسر کشور در این مسابقه شرکت کردند. دوره دوم این مسابقات در ۱۸ رشته-گرایش تخصصی برگزار شد و بیش از ۳ هزار و ۵۰۰ نفر از بهترین متخصصان کشور در آن شرکت کردند. پس از آنکه برگزاری دودوره از مسابقه فن آورد با استقبال گسترده مواجه شد، دوره سوم آن در ۷ رشته و ۱۷ گرایش تخصصی طراحی شد. در این دوره بیش از ۱۰ هزار و ۵۰۰ نفر از سراسر کشور در رشته های برنامه نویسی کامپیوتر، داده کاوی، گرافیک، برق الکترونیک، برنامه نویسی تلفن های هوشمند، معماری وجست وجوی منبع باز با یکدیگر رقابت کردند که پس از برگزاری مرحله اول، ۵۰۰ نفر که مهارت آنها احراز شده بود، برای شرکت در مسابقه حضوری در دانشگاه صنعتی شریف دعوت شدند. پس از برگزاری سومین دوره رقابت های ملی فن آورد در سال ۹۵، دور چهارم این رقابت ها با حمایت موسسه کار وراه اجتماعی، مرکز همکاری های فناوری و نوآوری ریاست جمهوری، پارک فناوری پردیس، ستاد توسعه فناوری های نرم و هویت ساز و ... در ۱۳ رشته برنامه نویسی کامپیوتر، برنامه نویسی تلفن های هوشمند، داده کاوی، برق الکترونیک، OSINT (جست وجوی هوشمند)، معماری، گرافیک، انیمیشن، کارآفرینی، Gamification، هوش، سرمایه گذاری هوشمند، مساله یابی در بیش از ۲۰ گرایش تخصصی در دو مرحله اینترنتی وحضوری برگزار و به نرفت برتر مجموعا بالغ بر ۵۰ میلیون تومان جایزه اهدا شد. در دوره پنجم این مسابقات نیز بیش از ۳ هزار نفر شرکت کردند. فن آورد به صورت سالانه در فصل پاییز وبه میزبانی دانشگاه صنعتی شریف برگزار می شود.

فن آورد از سال ۹۶ شروع به برگزاری آزمون استخدام بخش خصوصی کرد تا بتواند در سطح وسیع ترای پاسخگوی نیاز هزاران شرکت متقاضی این مجموعه باشد. از این رهگذر نیز تا کنون ده هزار نفر مشغول به فعالیت در حوزه های مختلف شده اند.

۶ سال ۹۹ و ششمین دوره فن آورد

امسال ششمین دوره مسابقه فن آورد برگزار می شود. مجموعه رقابت های تخصصی فن آورد، دوره ششم خود را در قالب رشته برنامه نویسی کامپیوتر حول دو گرایش «مدیریت هوشمند ترافیک شهری» و «مدیریت هوشمند شبکه توزیع کالا» برگزار می کند که با دعوت از برنامه نویسان به این رقابت، مهارت های برنامه نویسی وفهم الگوریتم آنها به چالش کشیده خواهد شد. هر قسمت از این مسابقه در سه مرحله برگزار می شود؛ مرحله اول آن به صورت غیرحضوری (اینترنتی) است که از ابتدای ای ماه آغاز شده و تا روز چهارشنبه ۱۰ دی ادامه دارد. در این مرحله صرفا اعضای تیم های شرکت کننده باید در سامانه این مسابقه ثبت نام کنند. تعداد نفرات هر تیم باید حداقلا ۳ وحداکثر ۵ نفر باشد. در مرحله دوم که در ۲۵ و ۲۶ دی ماه برگزار خواهد شد، از بین تیم های ثبت نام شده در مرحله اول، حدود ۵۰ تیم برای هر گرایش با بررسی پاسخ های ارسالی در مرحله اول توسط کمیته علمی فن آورد انتخاب خواهند شد. مرحله دوم به صورت حضوری در شهر تهران برگزار می شود و ۵۰ تیم منتخب مرحله اول در محل مسابقات حضور یافته و طی یک رقابت پایاپای مهارت سنجی، ۱۰ تیم برتر آنها برگزیده خواهند شد. تیم منتخب در قالب ۲ گروه ۵ تیمی با یکدیگر رقابت خواهند کرد و از هر گروه، دو تیم برتر به مرحله نهایی نهایی راه یافته و با ۲ تیم برتر گروه دیگر در قالب ۲ گروه ۲ تیمی به رقابت می پردازند و در نهایت دو تیم به مرحله نهایی راه یافته و با یکدیگر به رقابت خواهند پرداخت. در نهایت به تیم های برتر هر گرایش جوایزی اهدا خواهد شد.

فرآیند برگزاری فن آورد این گونه است که بعد از اعلام فراخوان، متقاضیان از طریق سایت ثبت نام می کنند. کارفرمایان شرکت ها وصاحبان کسب و کارها مسائلی را که اولابراساس نیاز واقعی آنان بوده و در حل آن دچار مشکل هستند یا توانایی حل شان را نداشته اند یا راه حل های موجود برای آنها مقرون به صرفه نبوده را در بستر این سایت وفراخوان اعلام می کنند. این مساله ها با راهکارهایشان از الزامات جنس فناوری های پیشرفته نیست وممکن است از جنس مساله یابی و فنی باشد؛ زیرا رشته های فناوری اطلاعات و ارتباطات، هنر ومدیریت، صرفا معطوف به فناوری های تک نیست وممکن است جوانب بازار را مدنظر قرار دهد. فن آورد در حال حاضر در ۸ دسته شغلی فناوری اطلاعات، مدیریت، مالی اداری، سلامت، آموزش، مهندسی وفنی اجرایی آزمون برگزار می کند و تا کنون بیش از ۵۰ هزار موقعیت شغلی ایجاد کرده است.

محمدحسین قمری، موسس و رئیس رقابت های تخصصی فن آورد درباره ششمین دوره این رویداد وجوایز تیم های برگزیده گفته است: «این مجموعه در قالب فصل دوم روزنامه تلویزیونی در شبکه چهارم سیما برگزار خواهد شد که با دعوت از کلیه متخصصان حوزه برنامه نویسی به این رقابت، مهارت های برنامه نویسی وفهم الگوریتم آنها را به چالش خواهد کشید. در پایان این مسابقه تیم اول ۴۰ میلیون تومان جایزه نقدی، فرصت ویژه سرمایه گذاری ۲۰۰ میلیون تومانی وتیم دوم ۱۰ میلیون تومان جایزه نقدی، فرصت ویژه سرمایه گذاری ۱۵۰ میلیون تومانی وتیم سوم فرصت ویژه سرمایه گذاری ۱۰۰ میلیون تومانی دریافت خواهند کرد. البته همراه با این جوایز امتیاز نخبگانی، امتیاز خلاق شدن، استارتآپ یا شرکت ولو ح تقدیر بنیاد ملی نخبگان به تیم های اول تا سوم اعطا خواهد شد.»

۶ محک زدن توانمندی در فن آورد

پویا تبریزی، یکی از شرکت کنندگان دوره گذشته مسابقه فن آورد که از ارومیه در این مسابقات شرکت کرده بود در گفت وگو با «فرهیختگان» می گوید: «افرادی که در این مسابقه شرکت می کنند بیشتر به دنبال مهارت هستند. حتی کسانی که رشته تحصیلی آنها ارتباطی با صنعت ندارد، در این مسابقه شرکت می کنند تا توانمندی های خود را محک بزنند.» و معتقد است: «مسابقه فن آورد یک مسابقه جذاب وجالب ویک حرکت مبتکرانه است که نتایج آن به نیاز صنعت پاسخ می دهد و موجب ایجاد حلقه اتصال میان صنعت ودانشگاه می شود. معتقدم که فن آورد نمونه ای است که می تواند الگوی خوبی برای حل بسیاری از مشکلات روزمره بخش های دولتی و خصوصی کشور باشد. علاوه بر اینکه در این رویداد، تمام نخبگان وفناوران و افراد خلاق از تمام کشور گردهم جمع می شوند و از توانمندی های یکدیگر الگوبرداری می کنند.»

وی می گوید: «شرکت کنندگان در این مسابقه راه حل مشکلات کشور را پیدا می کنند و با توجه به اینکه این راه حل ها در قالب یک مسابقه کشف می شود، رقابت را بین افراد افزایش داده و هر شرکت کننده می کوشد تا از حداکثر توانایی ونوع خود در یافتن یک راه حل استفاده کند و در نتیجه دستاوردهایی که در پایان این مسابقه به دست می آید، دستاوردهای کاربردی وقابل استفاده است.»

۶ تنوع راهکار حل مشکلات

تبریزی معتقد است که فن آورد فقط یک رقابت نیست بلکه یک نمایش از میزان توانمندی های موجود در کشور است و این اعتقاد را تقویت می کند که استعداد و تخصص افراد وجوانان کشور، آینده را رقم می زند نه مدرک ونمره. در واقع فن آورد یک رقابت بسیار چالش برانگیز است که در قالب آن بهترین های هر حوزه شناخته می شوند. این چالش موجب می شود که من، به عنوان یک شرکت کننده تلاش کنم تا در رقابت با دیگران، بهترین باشم. بهترین شدن وبهترین بودن آینده شغلی من را می سازد و همین انگیزه کافی است تا یک مسابقه در حدواندازه فن آورد برگزار شود.»

به عقیده وی مهم ترین مزیت این مسابقات، تنوع در ارائه راهکارها است. این تنوع باعث می شود که صاحبان کسب وکارها گزینه های مختلفی برای انتخاب داشته باشند و با بررسی هر کدام، آنچه را که بیشتر به کار می آید را انتخاب کنند. این درحالی است که اگر

نحوه اختصاص بودجه به دانشگاه‌ها از نقاط ضعف بودجه است

احمدحسین فلاحی، سخنگوی کمیسیون آموزش وتحقیقات مجلس شورای اسلامی در نشست با استابتد دانشگاه‌های سراسر کشور که در بستر فضای مجازی برگزار شده، بیان اینکه متأسفانه عمده مشکلات کشور در بحث مدیریت ضعیف در داخل است، ادامه داد: «مشکلات اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها به علت ضعف مجموعه وزارت علوم است که مادر این مدت در موضوع های مختلف نزدیک به ۶۰ تا ۷۰ سوال از وزیر علوم طرح کرده ایم.» وی بیان کرد: «با توجه به برنامه ریزی های انجام شده باید ۶۵ هزار شرکت دانش بنیان داشته باشیم اما در حال حاضر ۶ هزار شرکت دانش بنیان داریم. برخی استان ها مانند تهران بیشترین سهم را در آن ور برخی هم مانند همدان سهم کمتری داشتند که باید آنها را توسعه داده و به بودجه آنها توجه ویژه شود.»
سخنگوی کمیسیون آموزش وتحقیقات مجلس بیان اینکه لایحه بودجه ۱۴۰۰ کشور غیرواقعی است، گفت: «نحوه اختصاص بودجه به دانشگاه‌ها و مراکز علمی وفناوری خود از نقاط ضعف بودجه است.»

